

2022-11-29

s.remissvar@regeringskansliet.se

Diarienummer: S2022/03649

FSS remissvar angående Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende S2022/03649

Föreningen Sveriges socialchefer (FSS) har på remiss för yttrande fått lagrådsremissen Ett fönster av möjligheter – stärkta rättigheter för barn och vuxna i skyddat boende S2022/03649 från socialdepartementet. Yttrandet ska inkomma till socialdepartementet senast 1 december 2022.

Om FSS

FSS är en partipolitiskt obunden förening som företräder cirka 400 socialchefer i landet. Utifrån vår profession och tillgänglig kunskap verkar vi för utveckling av den svenska välfärden.

Om lagrådsremissen

Förbättrat skydd och stöd

Utkastet till lagrådsremiss innehåller förslag som ska förbättra skyddet och stödet till dem som behöver skyddat boende. Förslagen ska också stärka barnrättsperspektivet för barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende.

Regeringskansliet föreslår att skyddat boende ska regleras i socialtjänstlagen som en boendeinsats till den som behöver stöd och skydd till följd av hot, våld eller andra övergrepp.

Barn bedöms individuellt

Barn som följer med en vårdnadshavare till ett skyddat boende ska bedömas och beviljas insatsen individuellt och socialnämnden ska ansvara för att tillgodose barnets behov av stöd- och hjälpinsatser.

När det finns samtycke från båda vårdnadshavarna ska barnet placeras med stöd av socialtjänstlagen. Saknas samtycke från den vårdnadshavare som barnet inte placeras tillsammans med, ska socialnämnden, efter ansökan hos förvaltningsrätten, kunna placera barnet i ett skyddat boende med stöd av en ny lag. En sådan placering ska även kunna göras omedelbart av socialnämnden och underställas förvaltningsrätten.

I lagrådsremissen lämnas även förslag som rör bestämmanderätten över barnet under den tid barnet är placerat.

Tillstånd till verksamhet

I utkastet lämnas förslag om att det ska krävas tillstånd från Inspektionen för vård och omsorg för att få driva verksamhet i form av skyddat boende. Kommuner och regioner som driver sådan verksamhet ska anmäla detta till myndigheten.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023.

FSS synpunkter i korthet

FSS ser positivt på intentionen i lagförslaget då det synliggör barnets egna behov vilka i högre grad än idag över beaktas i samband med att barnet placeras i skyddat boende. Forskningen visar tydligt att barn som lever i familjer där det förekommer våld, oaktat om barnet själv utsätts för våld eller om barnet bevittnar och upplever våld i familjen (oftast i form av att barnets mamma utsätts för våld av barnets pappa eller annan man som mamman har nära relation med) påverkas negativt. Barn behöver försäkras en trygg miljö och ska ges stöd efter behov. Om barnet behöver placeras i skyddat boende med vårdnadshavare ska socialtjänsten skapa förutsättningar för barnet att kunna fortsätta livet i möjligaste mån och se till att barnet kan fortsätta i skolan, delta i fritidsaktiviteter och ha kontakt med sina kompisar.

FSS ser också positivt på att insatsen skyddat boende tydliggörs och att insatsen jämföras med andra insatser inom socialtjänsten och inte är något som förväntas genomföras av delvis ideella krafter inom kvinnojourerörelsen. Välfärdssamhället kan inte förlita sig på att delvis ideella krafter ska upprätthålla skyddet för våldsutsatta personer. Samtidigt vill FSS framhålla vikten av att den kompetens och beprövade erfarenhet som finns inom kvinnojourerörelsen behöver beaktas vid framtagande av de kompetenskrav som ska gälla för de tillståndspliktiga skyddade boendena.

Frågan är dock om **alla delar** i den nya lagstiftningen behövs för att uppnå lagstiftningens intentioner?

Bra att skyddade boenden får tydliga kvalitetskrav och blir tillståndspliktiga

FSS ser positivt på att skyddade boenden blir tillståndspliktig verksamhet och att det sätts tydliga kompetenskrav för personalen som ska arbeta på de skyddade boendena.

Däremot ser FSS inte behov av att alla boenden, för att få tillstånd, behöver dygnet runt-bemanning. Det behöver finnas olika typer av skyddade boenden med olika grad av både säkerhetsklassning, kompetens och bemanning. Annars kommer vi skapa boenden som inte möter behoven vilket blir kostnadsdrivande.

Det är viktigt att beakta att det kan krävas särskild kunskap om vissa typer av missbruk, funktionsnedsättningar och om hedersrelaterat våld eller förtryck. För skyddade boenden som tar emot barn behöver det finnas personal som har kunskap om barns behov och rättigheter. Alltså behöver kompetenskraven se olika ut beroende på vilken slags målgrupp som det skyddade boendet avser att ta emot.

Placeringsformen skyddat boende föreslås bli en insats enligt socialtjänstlagen och därmed öppen för alla som är eller har varit utsatta eller riskerar att utsättas för våld eller andra övergrepp eller hot om våld. FSS ser att detta öppnar upp för nya målgrupper där socialtjänsten i så fall får ett uttalat ansvar att ge stödinsatser såsom personer som hotas och som har att göra med pågående eller tidigare egen kriminalitet.

FSS anser inte att underlaget för att utvidga målgruppen är tillräckligt väl belyst och ser därför att det inte i dagsläget bör skrivas in i lagen att den nya insatsen skyddat boende också ska omfatta denna grupp.

Det är också viktigt att det i tillståndsplikten av verksamhet tydliggörs att olika skyddsökande inte ska blandas på ett sätt som inte är lämpligt. Det behöver finnas tillgång till skyddade boenden som är inriktade på olika målgrupper.

Kommer lika många barn som idag erbjudas stöd och hjälp?

FSS anser att det måste vara lätt att få stöd och hjälp och det gäller inte minst för den som befinner sig i en våldsutsatt situation. Om det blir för komplicerat att söka hjälp och när barns egna behov av skydd ska bedömas med underlag som ska hålla i högre instans finns en farhåga att färre våldsutsatta vågar söka hjälp och lämna en våldsamt relation.

Om det blir svårt att få igenom beslut om omedelbar placering kan socialtjänsten i längden tvingas minska möjligheten att placera barn i skyddat boende vilket sannolikt kommer leda till att färre våldsutsatta kommer att lämna en våldsamt relation då de inte vill lämna sina barn med en våldsutövande förälder.

Det finns också risker när ett omedelbart beslut kan komma att hävas av förvaltningsrätten och barnet måste flytta tillbaka till den våldsutövande föräldern. Risken är även att den våldsutsatta föräldern återvänder till den våldsutövande föräldern med barnet om ett omedelbart beslut hävs och då utsätts för ytterligare våld och att barnet själv återigen tvingas uppleva våld och/eller utsätts för våld.

FSS vill försäkra sig om att utredningen tagit dessa scenarier i beaktning och känner sig trygga med att ovanstående beskrivningar inte bedöms som trovärdiga scenarier. **Om det finns en osäkerhet kring detta kan inte FSS ställa sig bakom förslaget att barn ska få egna placeringsbeslut** och att en våldsutsatt vårdnadshavare genom denna lagstiftning inte ges förutsättning att skydda sitt barn i en akut och farlig situation.

FSS ser att det finns andra sätt att stärka barns status och barnperspektivet i ärenden där det förekommer våld. Redan idag ska socialtjänsten utreda barn som utsatts för eller upplevt våld i nära relation och deras behov av skydd och stöd. Genom en professionalisering av skyddade boenden kan barn tillförsäkras ett bra stöd på de skyddade boenden som har tillstånd att ta emot föräldrar med medföljande barn. Utöver det har socialtjänsten ett utökat ansvar att arbeta med den förälder som utövar våld i nära relation med det uttalade fokuset att insatser ska ges som syftar till att våldet ska upphöra. Den brist det innebär att utöva våld i föräldraskapet behöver få ett större fokus och den våldsutövande föräldern behöver öka sin förståelse för hur beteendet påverkar barn. Genom att socialtjänsten arbetar aktivt och uppsökande med den person som hotar att ta till våld eller utövar våld kan socialtjänsten bidra till ökad trygghet för barn och unga.

Tar vi ifrån en våldsutsatt förälder sitt föräldramandat?

Socialtjänsten ska ge rätt insats, i rätt tid och på rätt nivå. Idag är barn som placeras med sin vårdnadshavare i skyddat boende medföljande och vårdnadshavaren har ansvar för barnet/barnen även om det skyddade boendet kan bistå med stöd till barnet och till föräldern likväl som att socialtjänsten kan komplettera med insatser vid behov.

Enligt det nya förslaget är barnet inte medföljande utan barnet får ett eget placeringsbeslut. Av lagförslaget framgår att socialnämnden under placeringstiden noga ska följa vården av barnet/-barnen på samma vis som vid en placering i exempelvis familjehem eller på HVB. Hur påverkar det föräldrarnas och barnets relation att socialnämnden har ansvar för barnet samtidigt som placeringens grund ej handlar om föräldraförmåga, utan det oftast handlar om en fungerande vårdnadshavare som placeras utifrån att ha utsatts för våld av en närstående?

Vad händer med styvsyskon vid placering?

Ett barn ska endast kunna placeras på skyddat boende tillsammans med en vårdnadshavare. En familj kan idag se ut på många sätt och andra personer än vårdnadshavaren kan utgöra en trygghet för barnet. Vad händer om barnet bor med en våldsutövande vårdnadshavare när styvförälder och styvsyskon placeras utanför hemmet? För att barnet ska få sin rätt till stöd och skydd bör det avgöras i varje enskilt ärende vem barnet ska placeras med.

Lagförslaget kräver längre förberedelsestid

FSS ser inte att det är möjligt att genomföra lagändringen den 1 juli 2023. Reformen innehåller ett stort antal förändringar som kräver ett stort utvecklings- och förändringsarbete inom kommunerna bland annat med att ta fram nya arbetssätt och rutiner.

Finansiera lagförslaget innan det genomförs

Förslaget med ny handläggning av barnärenden där varje barn som placeras i skyddat boende framöver ska få ett eget placeringsbeslut medför ökad administration och kommer att kräva fler socialsekreterare. I och med regleringen av insatsen skyddat boende kommer placeringskostnader att öka. Finansieringen som följer kommer inte att täcka kostnader för detta. Om regeringen på allvar vill uppnå avsikten med lagförslagen krävs en annan finansiering.

För Föreningen Sveriges socialchefer

Monica Persson, ordförande

Föreningen Sveriges socialchefer är en partipolitiskt obunden förening som verkar för utveckling av den svenska välfärden. Vi bedriver påverkansarbete inom socialpolitiska frågor och arrangerar den årliga konferensen Socialchefsdagarna.